

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Юридичний факультет

Кафедра історії та теорії держави і права

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Перший проректор

Котляр Ю.В.

“16” 10 2023 року

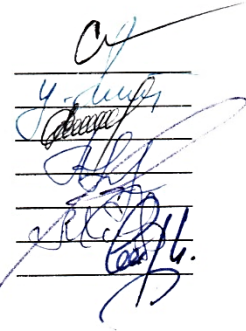
РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ПОЛІТИКО-ПРАВОВИЙ ПОРЯДОК В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ»

Спеціальність 081 «Право»

Розробник
Завідувач кафедри розробника
Завідувач кафедри спеціальності
Гарант освітньої програми
Декан юридичного факультету
Т.в.о. директора НН ІПО
Начальник НМВ

Ковальова С.Г.
Лісна І.С.
Ткаля О.В.
Коваль А.А.
Січко Д.С.
Зуб К.М.
Шкірчак С.І.

Миколаїв – 2023 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показника	Характеристика дисципліни	
Найменування дисципліни	Політико-правовий порядок в умовах глобалізації	
Галузь знань	Право	
Спеціальність	081 Право	
Освітня програма		
Рівень вищої освіти	Магістр	
Статус дисципліни	Вибіркова	
Курс навчання	V	
Навчальний рік	2023-2024	
Номер(и) семестрів (триместрів):	Денна форма	Заочна форма
	II	II, III
Загальна кількість кредитів ЄКТС/годин	3 кредити / 90 годин	
Структура курсу: – лекції – семінарські заняття – годин самостійної роботи студентів	Денна форма	Заочна форма
	18	4
	18	6
	54	80
Відсоток аудиторного навантаження	40 %	11%
Мова викладання	Українська	Українська
Форма підсумкового контролю	Залік	Залік

2. Мета, завдання та результати вивчення дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Політико-правовий порядок в умовах глобалізації» є засвоєння магістрантами моделей, принципів і правил будови та функціонування сучасних держав, ролі права і демократії, системоутворюючих засад сучасного політико-правового порядку.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Політико-правовий порядок в умовах глобалізації» є:

1. Набуття студентами знань про основні моделі державного будівництва в умовах глобалізації.

2. Формування у студентів навичок аналізу сучасних міжнародних і внутрішньодержавних політико-правових конфліктів та прогнозування результатів їх розв'язання.

3. Долучення студентів до здатності глобального осмислення політико-правової дійсності.

4. Становлення правової культури майбутнього фахівця і розкриття духовно-морального коріння вітчизняного права.

5. Набуття навичок та вмінь оперувати сучасними політико-правовими концепціями у професійній діяльності – у сфері правотворчості та правозастосування, а також у науковій роботі.

Передумови вивчення дисципліни: важливий аспект викладання даної дисципліни базується на знаннях, вміннях та навичках зі спеціальних дисциплін: «Філософія права», «Актуальні проблеми конституційного права України в сучасних умовах державотворення» тощо. На основі цього розвиваються поглиблене розуміння моделей, принципів і правил будови та функціонування сучасних держав, ролі права і демократії, системоутворюючих засад сучасного політико-правового порядку.

В результаті вивчення дисципліни студент отримує:

Загальні компетентності:

- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу (ЗК 1);
- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях (ЗК 2);
- здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел (ЗК 3);
- здатність працювати у команді (ЗК 9);
- здатність зберігати та приумножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку права, його місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій (ЗК 13).

Спеціальні (фахові) компетентності спеціальності:

- здатність застосовувати принципи верховенства права для розв'язання складних задач і проблем, у тому числі, у ситуаціях правової невизначеності (СК 1);
- знання і розуміння ретроспективи формування правових та державних інститутів (СК 2);
- повага до честі і гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння їх правової природи (СК 3);
- здатність використовувати сучасні правові доктрини та принципи у правотворчості та в процесі застосування інститутів публічного і приватного права, а також кримінальної юстиції (СК 5);
- здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти (СК 11);
- здатність аналізувати правові проблеми, формувати та обґрунтовувати правові позиції (СК 12);
- здатність до критичного та системного аналізу правових явищ і застосування набутих знань у професійній діяльності (СК 13);
- здатність застосовувати юридичну аргументацію (СК 16);
- здатність до критичного та системного аналізу правових явищ і застосування набутих знань у професійній діяльності (СК 21).

Програмні результати навчання:

- проводити збір, інтегрований аналіз та узагальнення матеріалів з різних джерел, включаючи наукову та професійну літературу, бази даних, цифрові, статистичні, тестові та інші, та перевіряти їх на достовірність, використовуючи сучасні методи дослідження (ПРН 3);

- застосовувати базові знання основних закономірностей юридичного мислення та пізнання, поняття і категорії, методології правової науки (ПРН 5);
- застосовувати базові знання термінології, основних фактів та елементів, знання класифікацій та категорій, принципів та узагальнень, теорій, моделей, структур (ПРН 7);
- застосовувати базові знання логічних основ побудови та функціонування системи права (ПРН 10).

3. Програма навчальної дисципліни

Денна форма:

	Теми	Лекції	Семінарські,	Самостійна робота
1	Моделі державного будівництва: історичний досвід і сьогодення	2	2	6
2	Верховенство права як основа політико-правового порядку. Сучасна криза верховенства права.	2	2	7
3	Підзвітний уряд в системі політико-правового порядку	2	2	6
4	Політична та правова теорія та їх роль у функціонуванні політико-правового порядку	2	2	6
5	Держава в системі політико-правового порядку	2	2	6
6	Демократія як чинник сучасного політико-правового порядку. Криза демократії і наступ тоталітаризму	2	2	6
7	Міжнародні та внутрішньодержавні інституції та політико-правовий порядок. Криза сучасних міжнародних інституцій	2	2	7
8	Поляризація сучасного світу і проблеми сучасного політико-правового порядку	2	2	6
9.	Війна як інструмент тиску з боку диктатур в системі сучасного політико-правового порядкую Система заходів протидії війні	1	1	4
	Всього за курсом	18	18	54

Заочна форма:

	Теми	Лекції	Семінарські,	Самостійна робота
1	Моделі державного будівництва: історичний досвід і сьогодення			9
2	Верховенство права як основа політико-правового порядку. Сучасна криза верховенства права.			9
3	Підзвітний уряд в системі політико-правового порядку			9
4	Політична та правова теорія та їх роль у функціонуванні політико-правового порядку			9
5	Держава в системі політико-правового порядку			9
6	Демократія як чинник сучасного політико-правового порядку. Криза демократії і наступ тоталітаризму	1	1	9
7	Міжнародні та внутрішньодержавні інституції та політико-правовий порядок. Криза сучасних міжнародних інституцій	1	1	9
8	Поляризація сучасного світу і проблеми сучасного політико-правового порядку	1	2	9
9.	Війна як інструмент тиску з боку диктатур в системі сучасного політико-правового порядку. Система заходів протидії війні	1	2	8
	Всього за курсом	4	6	80

4. Зміст навчальної дисципліни

а. План лекцій

Денна форма навчання

№	Тема заняття / план
1	Тема 1. Моделі державного будівництва: історичний досвід і сьогодення 1. Китайська модель державності 2. Індійська модель 3. Мусульманська державність 4. Християнська модель державності
2	Тема 2. Верховенство права як основа політико-правового порядку. Сучасна криза верховенства права.

	<ol style="list-style-type: none"> 1. Витоки верховенства права 2. Держава і церква у становленні верховенства права 3. Східний деспотизм vs верховенство права 4. Становлення верховенства права в провідних державах світу 5. Криза верховенства права в сучасному світі
3	<p>Тема 3. Підзвітний уряд в системі політико-правового порядку</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Патримоніальний абсолютизм 2. Становлення представницьких держав 3. Право як платформа для становлення підзвітного уряду в західноєвропейських державах 4. Сучасна пострадянська модель 5. Сучасний латиноамериканський патримоніалізм
4	<p>Тема 4. Теорії політичного та правового розвитку та їхня роль у функціонуванні політико-правового порядку</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Політико-правові теорії як програма для встановлення політико-правового порядку 2. Вплив теорій на формування політико-правового порядку 3. Перспективи розбудови політико-правового порядку: теорія і реальність
5	<p>Тема 5. Держава в системі політико-правового порядку</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Розвиток політичних та правових інститутів Нового часу 2. Бюрократія та її роль у формуванні політико-правового порядку Нового часу 3. Патронаж та клієнтелізм 4. Національне будівництво в державах Нового часу та його моделі
6	<p>Тема 6. Демократія як чинник сучасного політико-правового порядку. Криза демократії і наступ тоталітаризму</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Причини та передумови поширення демократії в державах Нового часу 2. Процеси формування та вкорінення демократії в країнах Західної Європи та північної Америки 3. Революції XIX – XX ст. і демократія 4. Криза демократії в умовах глобалізації. Популізм 5. Наступ неототалітаризму. 6. Середній клас і майбутнє демократії
7	<p>Тема 7. Міжнародні та внутрішньодержавні інституції та політико-правовий порядок. Криза сучасних міжнародних інституцій</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Диктатура та демократія в сучасній політико-правовій реальності 2. Вплив географічних та економічних чинників на внутрішньодержавні інституції 3. Інституції у державах, що розвиваються 4. Роль міжнародних інституцій у формуванні політико-правового порядку 5. Криза сучасних міжнародних інституцій. Причини і сутність
8	<p>Тема 8. Поляризація сучасного світу і проблеми сучасного політико-правового порядку</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Проблема використання міжнародного досвіду у політичному та правовому реформуванні 2. Співвідношення та взаємодія верховенства права та традиційних національних моделей в країнах, що розвиваються 3. Демократія та економіка 4. Формування блоку тоталітарних держав. Зрощення держави з кримінальними структурами в тоталітарних і неототалітарних державах
9	<p>Тема 9. Війна як інструмент тиску з боку диктатур в системі сучасного політико-правового порядку. Система заходів протидії війні</p>

<ol style="list-style-type: none"> 1. Нав'язування війни з боку тоталітарних держав як способу розв'язання політичних та економічних проблем 2. Військові блоки і союзи в сучасному світі 3. Система заходів стримування і протидії війні в сучасному світі
--

Заочна форма навчання

№	Тема заняття / план
1	<p>Тема 6. Демократія як чинник сучасного політико-правового порядку. Криза демократії і наступ тоталітаризму. Міжнародні та внутрішньодержавні інституції та політико-правовий порядок. Криза сучасних міжнародних інституцій</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Причини та передумови поширення демократії в державах Нового часу 2. Процеси формування та вкорінення демократії в країнах Західної Європи та північної Америки 3. Революції XIX – XX ст. і демократія 4. Криза демократії в умовах глобалізації. Популізм 5. Наступ неототалітаризму. 6. Середній клас і майбутнє демократії 7. Диктатура та демократія в сучасній політико-правовій реальності 8. Вплив географічних та економічних чинників на внутрішньодержавні інституції 9. Інституції у державах, що розвиваються 10. Роль міжнародних інституцій у формуванні політико-правового порядку 11. Криза сучасних міжнародних інституцій. Причини і сутність
2	<p>Тема 7. Поляризація сучасного світу і проблеми сучасного політико-правового порядку. Війна як інструмент тиску з боку диктатур в системі сучасного політико-правового порядку. Система заходів протидії війні</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Проблема використання міжнародного досвіду у політичному та правовому реформуванні 2. Співвідношення та взаємодія верховенства права та традиційних національних моделей в країнах, що розвиваються 3. Демократія та економіка 4. Формування блоку тоталітарних держав. Зрощення держави з кримінальними структурами в тоталітарних і неототалітарних державах 5. Нав'язування війни з боку тоталітарних держав як способу розв'язання політичних та економічних проблем 6. Військові блоки і союзи в сучасному світі 7. Система заходів стримування і протидії війні в сучасному світі
3	<p>Тема 8. Поляризація сучасного світу і проблеми сучасного політико-правового порядку</p> <ol style="list-style-type: none"> 5. Проблема використання міжнародного досвіду у політичному та правовому реформуванні 6. Співвідношення та взаємодія верховенства права та традиційних національних моделей в країнах, що розвиваються 7. Демократія та економіка <p>Формування блоку тоталітарних держав. Зрощення держави з кримінальними структурами в тоталітарних і неототалітарних державах</p>
4	<p>Тема 9. Війна як інструмент тиску з боку диктатур в системі сучасного політико-правового порядку. Система заходів протидії війні</p> <ol style="list-style-type: none"> 4. Нав'язування війни з боку тоталітарних держав як способу розв'язання політичних та економічних проблем

5. Військові блоки і союзи в сучасному світі
Система заходів стримування і протидії війні в сучасному світі

в. Плани семінарських занять

Денна форма навчання

№	Тема заняття / план
1	<p>Тема 1. Моделі державного будівництва: історичний досвід і сьогодення</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Китайський трайбалізм та поява Китайської держави 2. Система Хань 3. Повернення патримоніального урядування в Китаї 4. Індійський об'їзд. Варни і джати 5. Слабкості індійської політики 6. Рабство і мусульманський вихід із трайбалізму 7. Розквіт і занепад Османської держави 8. Християнська модель
2	<p>Тема 2. Верховенство права як основа політико-правового порядку. Сучасна криза верховенства права.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Витоки верховенства права 2. Верховенство права у Європі: від звичаєвого права до загального 3. Проблема верховенства права у країнах, що розвиваються 4. Теорія Ф. Гаєка про вищість права над законодавством 5. Церква як держава. Канонічне право 6. Держава як церква 7. Східний деспотизм: хороше право чи хороший правитель? 8. Криза верховенства права в сучасному світі
3	<p>Тема 3. Підзвітний уряд в системі політико-правового порядку</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Уряд в умовах патримоніального абсолютизму 2. Становлення представницьких моделей державності 3. Право як платформа для становлення підзвітного уряду в західноєвропейських державах 4. Свобода та олігархія: роль уряду в сучасних пострадянських державах 5. Сучасний латиноамериканський патримоніалізм
4	<p>Тема 4. Теорії політичного та правового розвитку та їхня роль у функціонуванні політико-правового порядку</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ідеї як причини 2. Загальний механізм політичного і правового розвитку 3. Теорія інституцій 4. Верховенство права, економічне зростання і стабільна демократія 5. Підзвітність і відповідальність у теорії та практиці сучасного державного будівництва в Україні
5	<p>Тема 5. Держава в системі політико-правового порядку</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття і виміри політичного і правового розвитку 2. Бюрократія як елемент державного механізму 3. Держава і корупція 4. Клієнтелізм та новітня державність 5. Особливості національного будівництва в державах світу
6	<p>Тема 6. Демократія як чинник сучасного політико-правового порядку. Криза демократії і наступ тоталітаризму</p>

	<ol style="list-style-type: none"> 1. Причини та передумови поширення демократії в державах Нового часу 2. Процеси формування та вкорінення демократії в країнах Західної Європи та північної Америки 3. Революції XIX – XX ст. і демократія 4. Середній клас і майбутнє демократії 5. Криза демократії в умовах глобалізації. Популізм 6. Наступ неототалітаризму
7	<p>Тема 7. Міжнародні та внутрішньодержавні інституції та політико-правовий порядок</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Диктатури та демократія в сучасній політико-правовій реальності 2. Роль географічних та економічних чинників у формуванні внутрішньодержавних інституцій 3. Особливості інституцій у державах, що розвиваються 4. Вплив міжнародних інституцій на формування політико-правового порядку 5. Криза сучасних міжнародних інституцій. Причини і сутність
8	<p>Тема 8. Поляризація сучасного світу і проблеми сучасного політико-правового порядку</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Використання міжнародного досвіду у політичному та правовому реформуванні: імплементація vs імітація 2. Верховенство права та традиційні національні моделі в країнах, що розвиваються: співвідношення та взаємодія 3. Демократія та економіка 4. Популізм та сучасний політико-правовий порядок 5. Формування блоку тоталітарних держав. Зрощення держави з кримінальними структурами в тоталітарних і неототалітарних державах
9	<p>Тема 9. Війна як інструмент тиску з боку диктатур в системі сучасного політико-правового порядку. Система заходів протидії війні</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Нав'язування війни з боку тоталітарних держав як способу розв'язання політичних та економічних проблем 2. Військові блоки і союзи в сучасному світі 3. Система заходів стримування і протидії війні в сучасному світі

Заочна форма навчання

№	Тема заняття / план
1	<p>Тема 6. Демократія як чинник сучасного політико-правового порядку. Криза демократії і наступ тоталітаризму. Міжнародні та внутрішньодержавні інституції та політико-правовий порядок</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Причини та передумови поширення демократії в державах Нового часу 2. Процеси формування та вкорінення демократії в країнах Західної Європи та північної Америки 3. Революції XIX – XX ст. і демократія 4. Середній клас і майбутнє демократії 5. Криза демократії в умовах глобалізації. Популізм 7. Наступ неототалітаризму 8. Диктатури та демократія в сучасній політико-правовій реальності 9. Роль географічних та економічних чинників у формуванні внутрішньодержавних інституцій 10. Особливості інституцій у державах, що розвиваються 11. Вплив міжнародних інституцій на формування політико-правового порядку 12. Криза сучасних міжнародних інституцій. Причини і сутність

2	<p>Тема 7. Поляризація сучасного світу і проблеми сучасного політико-правового порядку</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Використання міжнародного досвіду у політичному та правовому реформуванні: імплементація vs імітація 2. Верховенство права та традиційні національні моделі в країнах, що розвиваються: співвідношення та взаємодія 3. Демократія та економіка 4. Популізм та сучасний політико-правовий порядок 5. Формування блоку тоталітарних держав. Зрощення держави з кримінальними структурами в тоталітарних і неототалітарних державах
3	<p>Тема 8. Війна як інструмент тиску з боку диктатур в системі сучасного політико-правового порядку. Система заходів протидії війні</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Нав'язування війни з боку тоталітарних держав як способу розв'язання політичних та економічних проблем 2. Військові блоки і союзи в сучасному світі 3. Система заходів стримування і протидії війні в сучасному світі
4	<p>Тема 9. Війна як інструмент тиску з боку диктатур в системі сучасного політико-правового порядку. Система заходів протидії війні</p> <ol style="list-style-type: none"> 4. Нав'язування війни з боку тоталітарних держав як способу розв'язання політичних та економічних проблем 5. Військові блоки і союзи в сучасному світі <p>Система заходів стримування і протидії війні в сучасному світі</p>

5.Завдання для самостійної роботи

Денна форма

а. Обов'язковим видом самостійної роботи є написання наукової доповіді або есе (на вибір) з подальшим виступом-презентацією роботи на Круглому столі

Теми есе:

1. Використання міжнародного досвіду у політичному та правовому реформуванні: імплементація vs імітація
2. Верховенство права та традиційні національні моделі в країнах, що розвиваються: співвідношення та взаємодія
3. Демократія та економіка
4. Популізм та сучасний політико-правовий порядок
5. Середній клас і майбутнє демократії
6. Диктатура та демократія в сучасній політико-правовій реальності
7. Вплив географічних та економічних чинників на внутрішньодержавні інституції
8. Інституції у державах, що розвиваються
9. Роль міжнародних інституцій у формуванні політико-правового порядку
10. Уряд в умовах патримоніального абсолютизму
11. Представницькі моделі державності
12. Право як платформа для становлення підзвітного уряду в західноєвропейських державах
13. Свобода та олігархія: роль уряду в сучасних пострадянських державах
14. Сучасний латиноамериканський патримоніалізм
15. Витоки верховенства права

16. Держава і церква у становленні верховенства права
17. Політико-правовий розвиток та його виміри
18. Клієнтелізм як політичне явище
19. Бюрократія як елемент політико-правового порядку
20. Поділ влад чи ветократія?
21. Як запобігти політичному занепаду Західних країн?
22. Конвергенція правових систем у добу глобалізації: реальність чи ілюзія?
23. Інституції у пострадянських державах
24. Національні держави сучасності: регіональні моделі
25. Економічні моделі і політичні моделі сучасних держав, або чи є політика концентрованим вираженням економіки?
26. Зрощення держави з кримінальними структурами в тоталітарних і неототалітарних державах
27. Нав'язування війни з боку тоталітарних держав як способу розв'язання політичних та економічних проблем
28. Наступ неототалітаризму в сучасному світі: причини і шляхи подолання
29. Місце сучасної України в системі міжнародного політико-правового порядку
30. Пропаганда та її роль у формуванні сучасного політико-правового порядку

5.1. Вибіркові види самостійної роботи (необов'язкові)

1. Тези доповіді на студентську наукову конференцію.

Студенти за бажанням обирають науково-практичну або наукову конференцію, самостійно, або, консультуючись з викладачем, формулюють тему доповіді з актуальних питань застосування юридичної техніки.

Тези доповіді повинні бути оригінальним авторським рукописом, мати наукову новизну, відповідати напряму роботи конференції і оформлені відповідно до вимог, які висуваються організатором у інформаційному повідомленні.

2. Участь у заходах неформального навчання.

Студенти обирають самостійно, або за рекомендацією викладача, навчальний курс на доступних платформах (EdEra, Prometheus тощо) відповідно тематиці навчальної дисципліни, узгоджують захід і тему з викладачем, а після закінчення курсу надають сертифікату про участь у відповідних заходах.

Орієнтовний перелік програм для неформального навчання:

1. Вебінар: Політичний порядок і політичний занепад: чому все так складно. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=ib6FmFgLcU0>
2. Френсіс Фукуяма: Політичний порядок і політичний занепад [огляд]. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=3OcRY9iif6M>

Перелік безкоштовних он-лайн курсів

(магістрант проходить курс/курси на вибір та отримує сертифікат, який пред'являє викладачу)

1. Європейська зовнішня політика: просто про складне. URL: https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:Prometheus+EUFP101+2019_T3/about
2. Стандарти належного врядування для організацій громадянського суспільства. URL: https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:OSCE+GGSCSO101+2021_T1/about
3. Крок до взаємодії: антикорупційні інструменти для роботи з молоддю. URL: https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:VZAIEMODIIA+AC101+2021_T2/about
4. Політики: як обирати, аби не шкодувати. URL: https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:Prometheus+ELECTIONS101+2018_T3/about

Заочна форма

в. Обов'язковим видом самостійної роботи є написання контрольної роботи (обсяг – до 11 друкованих сторінок)

Варіанти контрольних робіт:

1. Використання міжнародного досвіду у політичному та правовому реформуванні: імплементація vs імітація
2. Верховенство права та традиційні національні моделі в країнах, що розвиваються: співвідношення та взаємодія
3. Демократія та економіка
4. Популізм та сучасний політико-правовий порядок
5. Середній клас і майбутнє демократії
6. Диктатура та демократія в сучасній політико-правовій реальності
7. Вплив географічних та економічних чинників на внутрішньодержавні інституції
8. Інституції у державах, що розвиваються
9. Роль міжнародних інституцій у формуванні політико-правового порядку
10. Уряд в умовах патримоніального абсолютизму
11. Представницькі моделі державності
12. Право як платформа для становлення підзвітного уряду в західноєвропейських державах
13. Свобода та олігархія: роль уряду в сучасних пострадянських державах
14. Сучасний латиноамериканський патримоніалізм
15. Витоки верховенства права
16. Держава і церква у становленні верховенства права
17. Політико-правовий розвиток та його виміри
18. Клієнтелізм як політичне явище
19. Бюрократія як елемент політико-правового порядку
20. Поділ влад чи ветократія?
21. Як запобігти політичному занепаду Західних країн?
22. Конвергенція правових систем у добу глобалізації: реальність чи ілюзія?
23. Інституції у пострадянських державах

24. Національні держави сучасності: регіональні моделі
25. Економічні моделі і політичні моделі сучасних держав, або чи є політика концентрованим вираженням економіки?
26. Зрощення держави з кримінальними структурами в тоталітарних і неототалітарних державах
27. Нав'язування війни з боку тоталітарних держав як способу розв'язання політичних та економічних проблем
28. Наступ неототалітаризму в сучасному світі: причини і шляхи подолання
29. Місце сучасної України в системі міжнародного політико-правового порядку
30. Пропаганда та її роль у формуванні сучасного політико-правового порядку

5.2. Вибіркові види самостійної роботи (необов'язкові)

1. Тези доповіді на студентську наукову конференцію.

Студенти за бажанням обирають науково-практичну або наукову конференцію, самостійно, або, консультуючись з викладачем, формулюють тему доповіді з актуальних питань застосування юридичної техніки.

Тези доповіді повинні бути оригінальним авторським рукописом, мати наукову новизну, відповідати напряму роботи конференції і оформлені відповідно до вимог, які висуваються організатором у інформаційному повідомленні.

2. Участь у заходах неформального навчання.

Студенти обирають самостійно, або за рекомендацією викладача, навчальний курс на доступних платформах (EdEra, Prometheus тощо) відповідно тематиці навчальної дисципліни, узгоджують захід і тему з викладачем, а після закінчення курсу надають сертифікату про участь у відповідних заходах.

Орієнтовний перелік програм для неформального навчання:

1. Вебінар: Політичний порядок і політичний занепад: чому все так складно.
URL: <https://www.youtube.com/watch?v=ib6FmFgLcU0>
2. Френсіс Фукуяма: Політичний порядок і політичний занепад [огляд].
URL: <https://www.youtube.com/watch?v=3OcRY9iif6M>

Перелік безкоштовних он-лайн курсів

(магістрант проходить курс/курси на вибір та отримує сертифікат, який пред'являє викладачу)

1. Європейська зовнішня політика: просто про складне. URL: https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:Prometheus+EUFP101+2019_T3/about
2. Стандарти належного врядування для організацій громадянського суспільства. URL: https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:OSCE+GGSCSO101+2021_T1/about
3. Крок до взаємодії: антикорупційні інструменти для роботи з молоддю.
URL: https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:VZAIEMODIIA+AC101+2021_T2/about

4. Політики: як обирати, аби не шкодувати. URL:
https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:Prometheus+ELECTIONS101+2018_T3/about

6.Забезпечення освітнього процесу

Проекційне мультимедійне обладнання (проектор, екран, ноутбук/комп'ютер); Доступ до мережі Internet, точка доступу Wi-Fi; OS: Windows, Android, iOS; Browsers: Chrome / Opera / MozillaFirefox / MS Edge; Програмне забезпечення: Word, Excel, PowerPoint; Skype, Zoom, GoogleMeet; Система електронного навчання Moodle 3.9; Тренінгова аудиторія (дошка, фліпчарт, маркери).

Інформаційні ресурси

Адреси в глобальній комп'ютерній мережі Internet

1. <http://zakon.rada.gov.ua> – Законодавство України
2. <http://www.president.gov.ua> – офіційне інтернет-представництво Президента України
3. <http://www.kmu.gov.ua> – Урядовий портал (Кабінет Міністрів України)
4. <http://mvs.gov.ua> – Міністерство внутрішніх справ
5. <http://www.minjust.gov.ua> – Міністерство юстиції України
6. <http://www.nbuv.gov.ua> – Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського
7. <http://www.rada.kiev.ua> – Бібліотека Верховної Ради України
8. <http://www.scilib.univ.kiev.ua> – бібліотека Київського національного університету ім. Тараса Шевченка
9. <http://www.ukma.kiev.ua> – наукова бібліотека Національного університету Києво-Могилянська академія
10. <http://library.nlu.edu.ua/> – наукова бібліотека Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
11. <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/index.htm> – Форум права (електронне наукове фахове видання)
12. <http://ua.wikipedia.org> – Вікіпедія (вільна енциклопедія)

Підсумковий контроль

Питання до заліку

1. Китайський трайбалізм та поява Китайської держави. Система Хань
2. Патримоніальне урядування у Китаї
3. Варни і джати в Індії. Слабкості індійської політики
4. Рабство і мусульманський вихід із трайбалізму
5. Розквіт і занепад Османської держави
6. Християнська модель державності
7. Витоки верховенства права

8. Верховенство права у Європі: від звичаєвого права до загального
9. Проблема верховенства права у країнах, що розвиваються
10. Теорія Ф. Гаєка про вищість права над законодавством
11. Церква як держава. Канонічне право
12. Держава як церква
13. Східний деспотизм: хороше право чи хороший правитель?
14. Уряд в умовах патримоніального абсолютизму
15. Становлення представницьких моделей державності
16. Право як платформа для становлення підзвітного уряду в західноєвропейських державах
17. Свобода та олігархія: роль уряду в сучасних пострадянських державах
18. Сучасний латиноамериканський патримоніалізм
19. Загальний механізм політичного і правового розвитку
20. Теорія інституцій
21. Верховенство права, економічне зростання і стабільна демократія
22. Підзвітність і відповідальність у теорії та практиці сучасного державного будівництва в Україні
23. Поняття і виміри політичного і правового розвитку
24. Бюрократія як елемент державного механізму
25. Держава і корупція
26. Клієнтелізм та новітня державність
27. Особливості національного будівництва в державах, що розвиваються
28. Особливості національного будівництва в розвинених державах світу
29. Причини та передумови поширення демократії в державах Нового часу
30. Процеси формування та вкорінення демократії в країнах Західної Європи та північної Америки
31. Революції XIX – XX ст. і демократія
32. Середній клас і майбутнє демократії
33. Диктатури та демократія в сучасній політико-правовій реальності
34. Роль географічних та економічних чинників у формуванні внутрішньодержавних інституцій
35. Особливості інституцій у державах, що розвиваються
36. Вплив міжнародних інституцій на формування політико-правового порядку
37. Використання міжнародного досвіду у політичному та правовому реформуванні: імплементація vs імітація
38. Верховенство права та традиційні національні моделі в країнах, що розвиваються: співвідношення та взаємодія
39. Демократія та економіка: зв'язок у сучасних умовах
40. Популізм та сучасний політико-правовий порядок
41. Зрощення держави з кримінальними структурами в тоталітарних і неототалітарних державах
42. Нав'язування війни з боку тоталітарних держав як способу розв'язання політичних та економічних проблем
43. Криза верховенства права в сучасному світі
44. Криза сучасних міжнародних інституцій. Причини і сутність

- 45.Формування блоку тоталітарних держав. Зрощення держави з кримінальними структурами в тоталітарних і неототалітарних державах
- 46.Нав'язування війни з боку тоталітарних держав як способу розв'язання політичних та економічних проблем
- 47.Протистояння демократії і тоталітаризму як центральна риса сучасного політико-правового порядку
- 48.Формування блоку тоталітарних і неототалітарних країн як головний виклик сучасного політико-правового порядку
- 49.Пропаганда та її роль у формуванні сучасного політико-правового порядку
- 50.Роль і місце сучасної України в системі міжнародного політико-правового порядку

Зразок залікового білету:

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Спеціальність 081 «Право»

Семестр I

Навчальна дисципліна «Політико-правовий порядок в умовах глобалізації»

ЗАЛІКОВИЙ БІЛЕТ № 0

1. Верховенство права та традиційні національні моделі в країнах, що розвиваються: співвідношення та взаємодія (15 балів)
2. Сучасний латиноамериканський патримоніалізм (15 балів)

Затверджено на засіданні кафедри історії та теорії держави і права

Протокол № _____ від «__» _____ 20__ року

Завідувач кафедри історії та теорії держави і права _____ І.С. Лісна

Екзаменатор _____ С.Г. Ковальова

Критерії оцінювання та засоби діагностики результатів навчання

Денна форма навчання

№	Вид діяльності (завдання)	Максимальна кількість балів
1	Участь в обговоренні питань, винесених на семінарське заняття (7 б. х 8 зан.)	56
2	Написання есе/наукової доповіді та виступ на Круглому столі	14
3	Залік	30
	Всього	100

Самостійна робота		
1	Тези доповіді на студентську конференцію	*
2	Участь у заходах неформального навчання	**
	Всього	100

*Написання тез доповіді для участі у науковій конференції (за бажанням)

** Участь у заходах неформального навчання (за бажанням)

Оцінювання роботи студента на семінарському занятті відбувається на основі таких критеріїв:

Високий рівень (7 балів). Студент має глибокі, міцні і систематичні знання всіх теоретичних положень теми, може не тільки вільно сформулювати, але й самостійно довести важливі висновки, принципи, використовує здобуті знання і вміння в нестандартних ситуаціях, здатний вирішувати проблемні питання, пов'язати матеріал теми з раніше отриманими знаннями з уже вивчених юридичних та загальноосвітніх дисциплін. Відповідь студента відрізняється точністю формулювань, логікою, достатнім рівнем узагальненості знань. При виконанні практичних завдань студент дотримується усіх вимог, передбачених програмою курсу. Крім того, його дії відрізняються раціональністю, вмінням оцінювати помилки й аналізувати результати.

Рівень вище середнього (5-6 балів). Студент знає і може самостійно сформулювати основні поняття, категорії і принципи теми, а також пов'язати їх з реальними явищами, може привести вербальне формулювання основних теоретичних положень теми, навести приклади їх застосування в практичній діяльності, може самостійно довести їх. Демонструє здатність пов'язати матеріал теми з раніше отриманими знаннями з дисципліни. Студент може самостійно застосовувати знання в стандартних ситуаціях, його відповідь логічна, але розуміння не є узагальненим. Студент самостійно розв'язує типові (або за визначеним алгоритмом) казуси і завдання, володіє базовими навичками з виконання необхідних логічних операцій та перетворень.

Середній рівень (3,5-4 бали). Студент знає основні поняття, категорії і термінологію теми, може сформулювати базові принципи теми, пов'язати їх з деякими реальними явищами, може привести в основному вірне вербальне формулювання основних теоретичних положень теми, навести окремі приклади їх застосування в практичній діяльності, але не завжди може самостійно довести їх. Студент може самостійно застосовувати знання в стандартних ситуаціях, його відповідь в основному логічна, але розуміння не є узагальненим. Студент в цілому володіє базовими навичками з виконання необхідних логічних операцій, допускає незначну кількість помилок, які виправляє самостійно, але не завжди здатний провести аналіз і узагальнення результату.

Достатній рівень (2-3 бали). Студент відтворює основні поняття і визначення теми, але досить поверхово, не виділяючи взаємозв'язок між ними, може сформулювати з допомогою викладача основні положення теорії, знає істотні ознаки (засади) основних інститутів та їх відмінність, може визначити окремі термінологічні дефініції теоретичного положення за словесним формулюванням і навпаки; допускає помилки, які повною мірою самостійно виправити не може.

Низький рівень (1 бал). Відповідь студента при відтворенні навчального матеріалу теми елементарна, фрагментарна, зумовлена нечіткими уявленнями про закони і правові явища. У відповіді цілком відсутня самостійність. Студент знайомий лише з деякими основними поняттями та визначеннями теми, з допомогою викладача може сформулювати лише деякі основні положення теорії (риса, принципи). Не здатний пов'язати матеріал теми з раніше вивченим матеріалом.

Критерії оцінювання есе/наукової доповіді

Оцінка виставляється з урахуванням двох параметрів: 1) якість виконаної роботи; 2) якість виступу з доповіддю на Круглому столі.

Оцінювання тексту есе/наукової доповіді:

9-10 БАЛІВ: студент послідовно, обґрунтовано та теоретично правильно виклав матеріал; продемонстрував здатність здійснювати порівняльний аналіз різних теорій, концепцій, здійснив критичний огляд визначень, наведених різними авторами в різних джерелах; продемонстрував здатність робити логічні висновки та узагальнення; здатність висловлювати та аргументувати власне ставлення до альтернативних поглядів на певне питання; використовував фактичні та статистичні дані. Наукова доповідь містить всі необхідні структурні елементи. Оформлення бібліографічного списку відповідає чинним вимогам.

7-8 БАЛІВ: студент послідовно, обґрунтовано та теоретично правильно виклав матеріал; продемонстрував здатність здійснювати порівняльний аналіз різних теорій, концепцій, здійснив критичний огляд визначень, наведених різними авторами в різних джерелах; продемонстрував здатність робити логічні висновки та узагальнення; але не в повній мірі аргументував власне ставлення до альтернативних поглядів на певне питання; недостатньо використав фактичні та статистичні дані. Наукова доповідь містить всі необхідні структурні елементи. Оформлення бібліографічного списку відповідає чинним вимогам.

5-6 БАЛІВ: структура доповіді в основному витримана, студент вірно виконав більшу частину роботи, але при написанні допущені неточності, або відсутня мінімально необхідна кількість висновків, недостатньо логічних та обґрунтованих пояснень, допущені незначні помилки у формулюванні термінів і категорій. В матеріалах відсутні необхідні докази та аргументи, студент лише частково висвітлює тему. Зроблені висновки є помилковими або поверховими. Доповідь містить зайвий матеріал, що не відповідає змісту теми і свідчить про нездатність студента зрозуміти її зміст.

3-4 БАЛІ: є неточності у структурній побудові доповіді, зміст есе або доповіді є переказом тексту 2-3 підручників, обсяг роботи є недостатнім для викладення обраної проблеми і тому проблема розглядається поверхово; у бібліографічному списку менше чотирьох наукових джерел і є помилки.

1-2 БАЛІ: текст есе або доповіді в основному повторює текст підручника або Інтернет-джерела, тема не розкрита, є істотні недоліки у структурі роботи, в бібліографічному списку менше 2 наукових джерел і він подається не за сучасними правилами.

0 БАЛІВ: студент зовсім не висвітлює дискусійну тему або висвітлює її неправильно. Не витримана структура доповіді або есе. Текст роботи є повністю ідентичним тексту підручника чи конспекту або повністю ідентичним аналогічній роботі іншого студента на таку ж тему.

Оцінювання виступу (презентації) доповіді на Круглому столі:

4 БАЛИ: презентація пов'язана з метою і предметом дослідження; результати дослідження узагальнюються з метою формулювання важливих і значущих висновків за темою дослідження, презентація має в основі ключові положення, які повністю розкривають тему дослідження, презентація надає інформацію в логічній послідовності, презентація завершується, змушуючи замислитись над ідеєю і темою дослідження.

3 БАЛИ: всі частини презентації містять важливі твердження за темою дослідження, результати дослідження узагальнюються з метою формулювання висновків за темою дослідження, презентація має в основі декілька ключових положень, які не повністю розкривають тему дослідження, презентація починається із вступу, надає інформацію в певному порядку і завершується викладенням важливих моментів дослідження.

2 БАЛИ: основні частини презентації містять важливі твердження за темою дослідження, але деякі фрагменти не мають відношення до теми, деякі висновки є нелогічними і необґрунтованими, презентація має в основі декілька ключових положень, однак вони перевантажені інформацією або позбавлені інформації, презентація має вступ і висновки, однак вони не спонукають замислитись над темою дослідження. послідовність надання інформації не сприяє повністю розкрити тему дослідження.

1,5 БАЛИ: презентація має тему, однак багато її частин не має відношення до теми дослідження, висновки практично відсутні або є нелогічними, в презентації не визначені ключові положення, презентація не містить вступу і висновків. побудова презентації не дає чіткого уявлення про тему дослідження.

1 БАЛ: презентація є простим переказом тексту підручника або Інтернет-джерела, студент може відповісти на запитання щодо основного змісту теми.

0 БАЛІВ: студент не здатний самостійно відтворити зміст доповіді або відповісти на запитання щодо його основної проблематики.

Заочна форма навчання

№	Вид діяльності (завдання)	Максимальна кількість балів
1	Участь в обговоренні питань, винесених на семінарське заняття (15 б. х 3 зан.)	45
2	Написання контрольної роботи	25
3	Залік	30
	Всього	100
Самостійна робота		
1	Тези доповіді на студентську конференцію	*
2	Участь у заходах неформального навчання	**

Всього	100
---------------	------------

*Написання тез доповіді для участі у науковій конференції (за бажанням)

** Участь у заходах неформального навчання (за бажанням)

Оцінювання роботи студента на семінарському занятті відбувається на основі таких критеріїв:

Високий рівень (13-15 балів). Студент має глибокі, міцні і систематичні знання всіх теоретичних положень теми, може не тільки вільно сформулювати, але й самостійно довести важливі висновки, принципи, використовує здобуті знання і вміння в нестандартних ситуаціях, здатний вирішувати проблемні питання, пов'язати матеріал теми з раніше отриманими знаннями з уже вивчених юридичних та загальноосвітніх дисциплін. Відповідь студента відрізняється точністю формулювань, логікою, достатнім рівнем узагальненості знань. При виконанні практичних завдань студент дотримується усіх вимог, передбачених програмою курсу. Крім того, його дії відрізняються раціональністю, вмінням оцінювати помилки й аналізувати результати.

Рівень вище середнього (10-12 балів). Студент знає і може самостійно сформулювати основні поняття, категорії і принципи теми, а також пов'язати їх з реальними явищами, може привести вербальне формулювання основних теоретичних положень теми, навести приклади їх застосування в практичній діяльності, може самостійно довести їх. Демонструє здатність пов'язати матеріал теми з раніше отриманими знаннями з дисципліни. Студент може самостійно застосовувати знання в стандартних ситуаціях, його відповідь логічна, але розуміння не є узагальненим. Студент самостійно розв'язує типові (або за визначеним алгоритмом) казуси і завдання, володіє базовими навичками з виконання необхідних логічних операцій та перетворень.

Середній рівень (7-9 балів). Студент знає основні поняття, категорії і термінологію теми, може сформулювати базові принципи теми, пов'язати їх з деякими реальними явищами, може привести в основному вірне вербальне формулювання основних теоретичних положень теми, навести окремі приклади їх застосування в практичній діяльності, але не завжди може самостійно довести їх. Студент може самостійно застосовувати знання в стандартних ситуаціях, його відповідь в основному логічна, але розуміння не є узагальненим. Студент в цілому володіє базовими навичками з виконання необхідних логічних операцій, допускає незначну кількість помилок, які виправляє самостійно, але не завжди здатний провести аналіз і узагальнення результату.

Достатній рівень (4-6 балів). Студент відтворює основні поняття і визначення теми, але досить поверхово, не виділяючи взаємозв'язок між ними, може сформулювати з допомогою викладача основні положення теорії, знає істотні ознаки (засади) основних інститутів та їх відмінність, може визначити окремі термінологічні дефініції теоретичного положення за словесним формулюванням і навпаки; допускає помилки, які повною мірою самостійно виправити не може.

Низький рівень (1-3 бали). Відповідь студента при відтворенні навчального матеріалу теми елементарна, фрагментарна, зумовлена нечіткими уявленнями про закони і правові явища. У відповіді цілком відсутня самостійність. Студент

знайомий лише з деякими основними поняттями та визначеннями теми, з допомогою викладача може сформулювати лише деякі основні положення теорії (риса, принципи). Не здатний пов'язати матеріал теми з раніше вивченим матеріалом.

Критерії оцінювання контрольної роботи

13-15 БАЛІВ: студент послідовно, обґрунтовано та теоретично правильно виклав матеріал; продемонстрував здатність здійснювати порівняльний аналіз різних теорій, концепцій, здійснив критичний огляд визначень, наведених різними авторами в різних джерелах; продемонстрував здатність робити логічні висновки та узагальнення; здатність висловлювати та аргументувати власне ставлення до альтернативних поглядів на певне питання; використовував фактичні та статистичні дані. Контрольна робота містить всі необхідні структурні елементи. Оформлення бібліографічного списку відповідає чинним вимогам.

10-12 БАЛІВ: студент послідовно, обґрунтовано та теоретично правильно виклав матеріал; продемонстрував здатність здійснювати порівняльний аналіз різних теорій, концепцій, здійснив критичний огляд визначень, наведених різними авторами в різних джерелах; продемонстрував здатність робити логічні висновки та узагальнення; але не в повній мірі аргументував власне ставлення до альтернативних поглядів на певне питання; недостатньо використав фактичні та статистичні дані. Контрольна робота містить всі необхідні структурні елементи. Оформлення бібліографічного списку відповідає чинним вимогам.

7-9 БАЛІВ: структура роботи в основному витримана, студент вірно виконав більшу частину роботи, але при написанні допущені неточності, або відсутня мінімально необхідна кількість висновків, недостатньо логічних та обґрунтованих пояснень, допущені незначні помилки у формулюванні термінів і категорій. В матеріалах відсутні необхідні докази та аргументи, студент лише частково висвітлює тему. Зроблені висновки є помилковими або поверховими. Робота містить зайвий матеріал, що не відповідає змісту теми і свідчить про нездатність студента зрозуміти її зміст.

4-6 БАЛІВ: є неточності у структурній побудові роботи, її зміст є переказом тексту 2-3 підручників, обсяг роботи є недостатнім для викладення обраної проблеми і тому проблема розглядається поверхово; у бібліографічному списку менше чотирьох наукових джерел і є помилки.

1-3 БАЛІВ: текст роботи в основному повторює текст підручника або Інтернет-джерела, тема не розкрита, є істотні недоліки у структурі роботи, в бібліографічному списку менше 2 наукових джерел і він подається не за сучасними правилами.

0 БАЛІВ: студент зовсім не висвітлює дискусійну тему або висвітлює її неправильно. Не витримана структура роботи. Текст роботи є повністю ідентичним тексту підручника чи конспекту або повністю ідентичним аналогічній роботі іншого студента на таку ж тему.

7.Рекомендовані джерела інформації

7.1. Основні:

1. Фукуяма Ф. Витоки політичного порядку. Від прадавніх часів до Французької революції. К.: Наш формат, 2019. 576 с.
2. Фукуяма Ф. Політичний порядок і політичний занепад. Від промислової революції до глобалізації демократії. К.: Наш формат, 2019. 608 с.

7.2. Додаткові:

1. Ассман А. Права та обов'язки людини. У пошуках нового суспільного договору. К.: Дух і Літера, 2020. 104 с.
2. Бжезінський З. Велика шахівниця. К.: Фабула, 2019. 288 с.
3. Войтович Р. Методологія побудови сильної держави: пострадянський та європейський досвід. Вісник НАДУ. 2013. № 3. С. 11–16.
4. Гантінгтон С. Зіткнення цивілізацій. URL: <https://lib.chmnu.edu.ua/pdf/posibnuku/307/36.pdf>
5. Гантінгтон С. Політичний порядок у мінливих суспільствах. К.: Наш формат, 2020. 448 с.
6. Кіссенджер Г. Світовий порядок. Пер. з англ. К.: Наш формат, 2017. 416 с.
7. Ковальова С. Охорона суспільного порядку в середньовічних європейських містах (XII–XIV ст.): організаційні та правові засади. *Історико-правовий часопис*. 2017. № 2 (10). С. 18–24.
8. Ковальова С. Правове регулювання охорони суспільного порядку та громадської безпеки в середньовічних європейських містах (XI–XVI ст.). *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки»*. 2018. Випуск 1. Т. 1. С. 16–19.
9. Ковальова С. Організація влади та управління в європейських середньовічних містах-комунах (XI–XIV ст.). *Місцеве управління та місцеве самоврядування в історії права, держави і юридичної думки: матеріали XXXIX Міжнародна історико-правова конференція (1–3 листопада 2018 р., м. Львів) / ред. колегія І.Б. Усенко, Є.В. Ромінський та ін.* Київ–Херсон: Олді-плюс, 2018. 324 с. С. 154–162.
10. Корсунський С. Зовнішня політика в епоху трансформацій. К.: Vivat, 2020. 256 с.
11. Мак'явеллі Н. Державець. К.: Фоліо, 2019. 121 с.
12. Московічі С. Стратегії пропаганди і колективного навіювання. Незалежний культурологічний часопис «І». 2003. № 30.
13. Померанцев П. Це не пропаганда. Подорож на війну проти реальності. К.: Faber and Faber, 2022.
14. Робінсон Дж., Аджемоглу Д. Чому нації занепадають? Походження влади, багатства і бідності. К.: Наш формат, 2014. 314 с.
15. Снайдер Т. Шлях до несвободи. Росія, Європа, Америка. К.: Човен, 2020. 392 с.
16. Шарма Р. Злет і занепад країн. Хто виграє та програє на світовій арені. К.: Наш формат, 2018. 408 с.

17. Шарма Р. Передові країни. В очікуванні нового «економічного дива». К.: Наш формат, 2018. 296 с.